

KRÖNIKA

Att spåra slavhandlarnas ättlingar

"Få torde ha moraliska problem med att fördöma det slavsystem som fraktade människor från Afrika till Amerika."

FN:s rasismkonferens i Durban öppnades med att flera afrikanska länder krävde både ursäkt och ekonomisk kompensation för slaveriet. Det skulle komma från USA och några rika länder i Europa. Och diverse politiker i kategorin Mona Sahlén (inklusive den som har namngett indelingsgruppen) anammade kraven.

Få torde ha moraliska problem med att fördöma det slavsystem som fraktade människor från Afrika till Amerika. Men vilka är det som ska ha en ursäkt? Och vilka är det som ska kompenseras och vilka ska stå för kompensationen?

De som utsattes för oförrätten, slavarerna, är döda. Slavarnas ättlingar då? Visst finns det sådana. Men vad hjälper dem en ursäkt? Mina farföräldrar, som var muslimska slaver i Montenegro och kallade sig för bosniaker, drevs 1912 bort av kristna slaver, som kallade sig för serber. Vad ska jag med en ursäkt för tilltaget från någon serbisk politiker av i dag? Och varför skulle någon serb av i dag ha en skuld i vad som inträffade för snart 100 år sedan?

USA:s svarta har som grupp i dag en levnads- och utbildningsstandard som ligger högt över alla svarta afrikanska grupper. Det faktum att ättlingar till svarta som inte blev förslavade har det samma, visar det absurda i kraven på ursäkt och ersättning.

DEN VÄSTRA SLAVHANDELN bedrevs av afrikanska lokala hövdingar, arabiska mellanhänder och europeiska köpmän och skeppare. Till vad nytta är det att söka upp ättlingarna till stamhövdingar och arabiska karavandrivare och kräva kompensation av dem?

Aldre, mer omfattande och mer levnadskraftig än den transatlantiska slavhandeln var handeln med svarta slavar i muslimska länder. Medan den transatlantiska slavhandeln berörde cirka 11 miljoner svarta afrikaner, räknar man med att den östra slavhandeln omsatte 14 miljoner människor. Det finns bortåt 70 miljoner svarta på den amerikanska kontinenten, men knappast någon svart diaspora i de länder som hölls av de osmanska och persiska imperierna. Vilket torde säga en del om slavsystemen på respektive håll. Det riktas betecknande nog inga ursäkts- och ersättningskrav till länderna i Nordafrika och Mellanöstern.

Kvarkarna i Storbritannien fick underhuset att först avskaffa slaveriet i England och kronkolonierna, för att sedan använda den engelska flottan till att tvinga andra länder att avskaffa slavhandeln. 1849 slog den brittiska flottan slavhandlarna på brasilianska vatten och utan hänsyn till den brasilianska regeringens protester om kränkningar av en suverän stats territorium. 1857 tvingade man Istanbul att förbjuda slavhandeln i osmanska imperiet, med hot om att borda turkiska skepp på Medelhavet om inte förbudet efterlevdes.

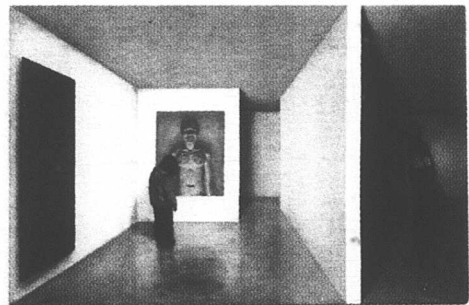
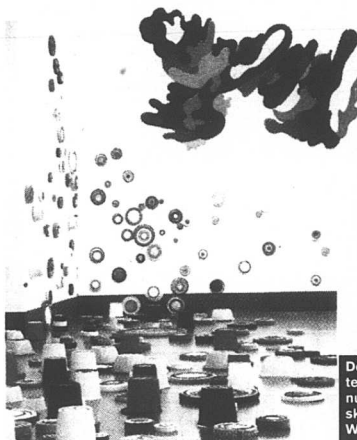
Det var i takt med den brittiska kolonialismens framgång som slaveriet i Afrika minskade, precis som det skulle komma att minska då det holländska inflyandet i Ostindien och det ryska inflyandet i Centralasien ökade. Storbritannien förbjöd den internationella slavhandeln 1808. I många delar av arabvärlden förbjöds slaveriet först i mitten av 1900-talet. I Mauretania avskaffades slaveriet officiellt den 5 juli 1980.

VARKEN SLAVERIET eller slavhandeln i Afrika uppfanns av européer, men det var de europeiska staterna, under ledning av England, som till slut satte stopp för det. Om det fanns en minsta kunskap om historia, borde FN:s rasismkonferens i Durban inte kräva ersättning och ursäkter från London utan tacka Hennes Majestäts regering för Storbritanniens civilisatoriska insats.

THOMAS GÖR

FOTO: LILJEVALCHS

Det är anpassning som gäller bland de unga svenska konstnärerna, konstnärer Lars Vikström. Undantaget bland de tolv konstnärerna på Liljevalchs nuvarande utställning är Roger Metto (överst). Bra – men inte särskilt nyckande, enligt Vikström – är också My Ekman (till vänster), Thérèse Wigzell (mitten) och Yngve Rådberg (till höger).

Välkammats svenskt måleri

Hur ser det unga svenska måleriet ut? Vilken förändring har måleriet genomgått? Det är frågor som Liljevalchs konsthall ställer i samband med en ny utställning som presenterar tolv svenska konstnärer ur en ny generation. Svaret på frågan är att det tydliga är anpassning som gäller.

En gång i tiden var konst lika med måleri, grafik eller skulptur. Så har det inte varit under lång tid. Unga konstnärer har sökt nya uttrycksmedel som foto, film, design, installationer och framför allt valt att arbeta med nya material.

Trots detta har flera av de unga svenska konstnärerna valt att hålla fast vid måleriet, men att vidga ramarna för det. När dessutom en grupp konstnärer själva tagit initiativet till den utställning som Liljevalchs nu presenterar är det med spänd förväntan jag ger mig i väg för att betrakta resultatet.

När jag lämnar utställningshallen går jag i stället därifrån med frågan om det är anpassning och kloning till tidsandan som lärs ut på Konsthögskolan. Visst, det är väljort och kvalitativt hantverk och alla de tolv utställarna besitter otvivelaktigt konstnärliga talanger.

Sökande utan resultat

Referenserna till tidigare konstverk är många och speciellt Olle Baertlings abstrakta måleri ekar. Och det är inget fel i det, men förgäves letar jag efter det personliga anslaget och uttrycket. Något som sticker ut, som inte är en återupprepning, något som pekar framåt.

"Det är, med få undantag, välkammats oföroligt och dekorativt"

Liljevalchs nye intendent Niclas Östlund talar om ett avspänt och tillbakalut betraktelsesätt. Och i programförklaringen talas det om "individuell frigörelse". Självt ser jag brist på engagemang, speciellt i det omgivande samhället, och brist på förnyelse, problemformulering och dialog med betraktaren.

Det är, med några få undantag, välkammats, oföroligt och dekorativt. Men vilken konstnär vill ha det omdömet? Jag tror inte att problemet ligger hos konstnärerna själva. I stället tror jag att det är dags att börja ifrågasätta den inriktning (likriktning?) som utbildningen vid Konsthögskolan har. Skolat eller sönderskolat?

Samtliga konstnärer som ställer ut har nämligen fått sin utbildning där under de senaste fem åren.

Visst finns undantag – i alla fall ett

Roger Metto är dock ett undantag som tycks vara på väg att hitta ett personligt uttryck som bryter av och ett bildspråk som särskiljer.

My Ekman's färgsprakande installation lyfter med ett härligt färgspel liksom Thérèse Wigzells måleri med balanserad färg, form och rytm, och de påminner lite om varandra, med 60-talsreferenser, men ingen av dem uttrycker något speciellt "nytt". Även Yngve Rådbergs målningar är skickliga, men har vi inte redan sett det här?

Kanske är jag för hård i min kritik då det här trots allt är en ny generation konstnärer på väg och i utveckling. Men för att komma vidare tror jag faktiskt att det är dags att bryta med en anpassning de medvetet eller omedvetet glidit in i. Talangen och möjligheten finns där.

LARS VIKSTRÖM